

วิถีชีวิตและการปรับตัวของชาวบ้านชุมชนบุโหลนดอนท่ามกลางกระแสการท่องเที่ยว¹ Adaptation and way of life of the people Bu Lon Don community among tourism

เจตน์สฤกษ์ สักขพันธ์^{2*}, เกตฉวา บุญปรากฏ³, ชุตินา หวังเบญจหมัด⁴ และนันทยารัตน์ สุริโย⁵
Jedsarid Sangkapan^{2*}, Kettawa Boonprakarn³, Chutima Wanbenmud⁴ and
Nunthiyarat Suriyo⁵

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง บุโหลนดอน (ดางาด): แบ่งปันบ้านสัมผัสวิถีชาวเลและหาดทรายภายใต้ร่มกอดอันดามัน

² นักวิจัย, คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

² Researcher, Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University,

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ประจำภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

³ Assist. Prof Dr., Lecturer at Department of Education Foundation, Faculty of Liberal Arts,
Prince of Songkla University

⁴ ดร., อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

⁴ Dr., Lecturer, Hatyai Business School, Hatyai University

⁵ นักวิจัยอิสระ

⁵ Freelance Researcher

* Corresponding author, E-mail: sapichai@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาวิถีชีวิตและการปรับตัวของชาวบ้านชุมชนบุโหลนดอนท่ามกลางกระแสการท่องเที่ยว โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากการสังเกตและสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูลที่เป็นกลุ่มชาวบ้านที่มีการทำประมง และการนำเรือไปวิ่งรับนักท่องเที่ยว หรือการเป็นแรงงานรับจ้างใน รีสอร์ท ร้านอาหารเมื่อถึงฤดูกาลท่องเที่ยว จำนวน 22 คน นำข้อมูลที่ได้มาจำแนกหมวดหมู่ ตีความ สร้างข้อสรุป และนำเสนอด้วยวิธีการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า ในอดีตชาวชุมชนเกาะบุโหลนดอนมีอาชีพประมงพื้นบ้าน แต่เมื่อกระแสการท่องเที่ยวเข้ามาทำให้วิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไปจากการที่เคยทำประมงพื้นบ้าน ปรับตัวให้เข้ากับการท่องเที่ยว ด้วยการหันไปเป็นแรงงานรับจ้างที่เกาะหลีเป๊ะ เกาะบุโหลนเล เป็นไกด์และจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวโดยรับนักท่องเที่ยวไปเที่ยวบริเวณเกาะบุโหลนเล บุโหลนไม้ไผ่ หินขาว เพื่อดำน้ำชมปะการัง วัฒนธรรมชุมชนที่เคยช่วยเหลือเกื้อกูลกันเปลี่ยนไปเป็นต่างคนต่างอยู่ บางครอบครัวหันไปค้าขาย เป็นแรงงานรับจ้างในรีสอร์ท ร้านอาหาร ตลอดจนปรับตัวโดยการนำเทคโนโลยีทางการสื่อสารมาใช้ประโยชน์ในการสื่อสารเพื่อการท่องเที่ยว เป็นการปรับตัวให้เข้ากับกระแสความทันสมัย

คำสำคัญ: วิถีชีวิตของชาวบ้านชุมชนบุโหลนดอน การปรับตัว การท่องเที่ยว

Abstract

This article aims to study adaptation and way of life of the people Bu Lon Don Community among the tourism spread out today by using qualitative/method. Data collected through direct observation and in-depth interviews with 22 persons from the villagers who are fishermen, boat drivers, and workers in the resort and restaurant. The qualitative data were categorized, interpreting, and conclusion and was presented by descriptive analysis. The results showed that in the past, the majority of Bu Lon Don villagers doing as artisanal fishery however when the tourism spread out more changeable in the ways of lives they moved to be workers at Koh Lipe, Koh Bulonlae and also worked as the guide at Koh Bulonlae, Koh Bulon Mai Pai, Koh Hinkawby taking the tourist diving and seeing coral reefs. The community - culture which helped each other as usual has been changed to live with separate lives, some families have made trade, some families have been employees in the resorts and restaurants which of these development in Bu Lon Don community made participation in initial stage but after that they unable to carry out any activities. As well as adapting the communication technology used in communications for Tourism to adapt to modern trends.

Keywords: Way of life of the people, The Community - culture, The Spread of tourism, Adaptation

บทนำ

ประเทศไทยมีทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวที่อุดมสมบูรณ์ โดดเด่นหลากหลายและมีอัตลักษณ์ ซึ่งประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เหล่านี้ล้วนเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาท่องเที่ยวจำนวนมาก โดยเฉพาะการท่องเที่ยวกระแสหลัก ที่เน้นปริมาณ ในลักษณะของการท่องเที่ยวแบบมวลชน (Mass Tourism) การจัดการท่องเที่ยวที่ผ่านมามีเป็นรายได้หลักของประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมิงสรพ์ ชาวสะอาด (2548) พบว่าประเทศไทยมีศักยภาพด้านแหล่งท่องเที่ยวที่น่าดึงดูดใจ และชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยว ยังได้รับยืนยันจากนักท่องเที่ยวว่า มาเที่ยวเมืองไทยคุ้มค่าเงินที่ต้องจ่ายไป ในแต่ละปีมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากเดินทางเข้ามาเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนไทย โดยกระจายไปตามแหล่งการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมมากน้อยแตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม แหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมมักจะส่งผลกระทบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อม หากไม่ได้รับการบริหารจัดการที่ดีจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ที่สำคัญชุมชนเป็นส่วนหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยว เนื่องจากการท่องเที่ยวได้เข้าไปรบกวนวิถีการดำรงชีวิตของคนในชุมชน เกิดความขัดแย้งระหว่างคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว ที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกัน เกิดการพัฒนารูปแบบสินค้าของที่ระลึก เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว กระตุ้นให้เกิดปัญหาสังคม ปัญหาการอพยพย้ายถิ่นของแรงงานหนุ่มสาวเข้าไปทำงานในพื้นที่ท่องเที่ยว เกิดการกระจายรายได้การท่องเที่ยวที่ไม่เป็นธรรม ปัญหาแย่งชิงผลประโยชน์ ตัดราคาสินค้าและบริการเพื่อแย่งชิงนักท่องเที่ยว (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2552)



ชุมชนบุโหลนดอน อำเภอละงู จังหวัดสตูล เป็นชุมชนหนึ่งที่ผู้คนมีวิถีชีวิตเรียบง่าย ทำประมงพื้นบ้าน ถูกนำพาเข้าสู่กระแสการท่องเที่ยว ทั้งนี้เนื่องจากบริเวณนั้นมีแหล่งธรรมชาติที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ประกอบกับการที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตราได้ประกาศให้เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เนื่องจากมีแหล่งธรรมชาติน้ำทะเลใส หาดทรายสวยงาม ปะการังหลากชนิดยังคงความอุดมสมบูรณ์ เมื่อถึงฤดูกาลท่องเที่ยว มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากได้เข้ามาเที่ยวที่เกาะบุโหลนเล และเกาะหลีเป๊ะ จึงทำให้ชาวบ้านจากเกาะบุโหลนดอน ซึ่งอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกัน หันไปทำงานรับจ้างที่เกาะบุโหลนเล และเกาะหลีเป๊ะจนเกือบหมดเกาะ โดยการนำเรือไปรับ-ส่งของและนักท่องเที่ยวจากเรือใหญ่เข้าฝั่ง ทำงานบริการในร้านอาหาร และที่รีสอร์ท เพื่อให้บริการนักท่องเที่ยว จนทำให้เกาะบุโหลนดอน แทบจะเป็นเกาะร้าง มีเพียงคนกลุ่มน้อยที่ดำเนินชีวิตไปตามปกติ อย่างเช่น กลุ่มคนเฒ่าคนแก่ และเด็ก (สุภาพร และนุระหมี, สัมภาษณ์วันที่ 20 ธันวาคม 2557)

จากปรากฏการณ์ดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงเกิดคำถามว่า ท่ามกลางกระแสการท่องเที่ยวชาวบ้านชุมชนบุโหลนดอนมีวิถีชีวิต และปรับตัวอย่างไร เมื่อถึงฤดูกาลท่องเที่ยวและนอกฤดูกาลท่องเที่ยว เพื่อที่จะทำความเข้าใจวิถีชีวิตของผู้คนที่อาศัยอยู่บนเกาะท่ามกลางแหล่งท่องเที่ยว ข้อมูลที่ได้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาชุมชน สร้างจิตสำนึกต่อทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวอันจะเป็นประโยชน์ในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาวิถีชีวิตและการปรับตัวของชาวบ้านชุมชนบุโหลนดอนท่ามกลางกระแสการท่องเที่ยว

แนวคิด และการทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หรือ Ecotourism เป็นแนวความคิดที่เพิ่งปรากฏขึ้นเมื่อไม่นานมานี้ มีความหมายรวมถึงการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจสังคม และความงามทางสุนทรียภาพ ในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศด้วย" (สฤกษ์, แสงอรุณ, 2548) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีลักษณะที่สำคัญคือ เป็นการท่องเที่ยวที่ดำเนินการภายใต้ขีดจำกัดความสามารถของธรรมชาติ และต้องตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี ที่มีต่อการท่องเที่ยว อีกทั้งต้องยอมรับให้ประชาชนทุกส่วนได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน และต้องขึ้นภายใต้ความปรารถนาของประชาชนท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยวนั้นๆ

ในงานศึกษาของเจตน์สฤกษ์ สังขพันธ์ เกิดถาวา บุญปรากฏ ชูติมา หวังเบญหมัด Remegio และอรุณพร อธิมาตรโมตรี. (2559) พบว่านักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในการใช้บริการด้านสถานที่ท่องเที่ยวและสินค้าอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านสิ่งแวดล้อมและความสะอาด ด้านการบริการและความปลอดภัยอยู่ในระดับปานกลาง นักท่องเที่ยวมาเที่ยวบ่อยครั้งเนื่องจากการบริการและความปลอดภัยสอดคล้องกับงานศึกษาของอำไพพรรณ รัตนปานิ (2550) ได้ศึกษาแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการท่องเที่ยวเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พบว่า แรงจูงใจที่มากที่สุด คือ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการคมนาคมขนส่ง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านบริการ และด้านประชาสัมพันธ์ ตามลำดับ เช่นเดียวกับงานศึกษาของยิ่งยศ ปัญญาโน (2550) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยวจังหวัดอุบลราชธานี



พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยวมากที่สุด ได้แก่ ความสะดวกสบายและความปลอดภัย การโฆษณาประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวในด้านค่าอาหารที่พักและการเดินทาง ตามลำดับ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการกลับมาเที่ยวอีกครั้งและมีความประทับใจในธรรมชาติที่สวยงาม แหล่งอารยธรรมที่เก่าแก่ สิ่งนี้นักท่องเที่ยวเห็นว่าควรปรับปรุง คือ การคมนาคมขนส่งภายในจังหวัดและความสะอาด

ส่วนจำเนียร แสงเพชร (2550) ได้ศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เคยเดินทางมาจังหวัดอุบลราชธานีมาก่อน รับทราบข้อมูลการท่องเที่ยวจากเพื่อนและญาติ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อท่องเที่ยวพักผ่อนในช่วงวันหยุดตามเทศกาล และวันหยุดสุดสัปดาห์ พาหนะที่ใช้ในการเดินทางส่วนใหญ่เป็นรถยนต์ส่วนตัว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการกลับมาเที่ยวซ้ำประชาชนในท้องถิ่นและผู้ประกอบการไม่ค่อยได้รับข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว ทำให้ขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในข้อมูลดังกล่าว อีกทั้งประชาชนในท้องถิ่นไม่รู้ว่ ทุกคนในชุมชนต้องมีหน้าที่ดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศส่งผลให้ประชาชนในท้องถิ่นไม่เห็นความสำคัญในการมีส่วนร่วม

สรุปแล้วผู้วิจัยนำแนวคิดการท่องเที่ยวมาอธิบายถึงบริบทของการท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชนเกาะบุโหลนดอน ซึ่งทำให้วิถีชีวิตของผู้คนเปลี่ยนแปลงไปตามกระแส จากที่เคยมีวิถีชีวิตเรียบง่ายต้องหันมารับวัฒนธรรมนอกชุมชน และการผ่นตัวเองเข้าสู่กระแสการท่องเที่ยว

แนวคิดการปรับตัว

เกศสิรินทร์ แพทอง (2546, 31) เสนอว่า การปรับตัวทางวัฒนธรรม ก่อให้เกิดดุลยภาพระหว่างวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมภายใต้ความคิดแบบภูมิปัญญาชาวบ้าน และระบบเศรษฐกิจใหม่ ถือได้ว่าเป็นกลยุทธ์อีกอย่างหนึ่ง ซึ่งไม่ใช่การปฏิบัติการต่อต้านจากมุมมองหลัก หรือการเปลี่ยนแปลง หรือเพื่อผลประโยชน์ แต่เป็นส่วนหนึ่งของการปรับตัว ดังนั้นการปรับตัวจึงเปรียบเสมือนเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนในสังคมซึ่งเป็นสิ่งที่ควรเข้าไปศึกษาและให้ความสำคัญเพื่อจะได้เรียนรู้การเคลื่อนไหวและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมมนุษย์

ตามทัศนะของ Cohen (1968 อ้างถึงใน อมรา พงศาพิชญ์ 2549, 16-17) ที่มองวัฒนธรรมในรูปวัตถุ และรวมไปถึงระบบความคิด ความเชื่อ วิถีชีวิต และพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม ได้กล่าวถึงการปรับตัวทางวัฒนธรรมในเรื่องวิถีชีวิต ความเชื่อ การปฏิสัมพันธ์กับสังคมข้างเคียง หรือการค้นพบสิ่งใหม่ภายในสังคมตนเองจะทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนเพื่อการคงอยู่ของสังคมวัฒนธรรมนั้น ๆ การปรับเปลี่ยนสังคมวัฒนธรรมเป็นการปรับเปลี่ยนในกลุ่มมากกว่าระดับปัจเจกบุคคล การสืบทอดวัฒนธรรมต้องถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปอีกรุ่นหนึ่งเป็นกลุ่ม การปรับตัวทางวัฒนธรรมจึงเป็นการปรับเปลี่ยนของกลุ่ม พฤติกรรมของมนุษย์ยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ เมื่อปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม

ศรีไพร รุ่งสว่าง (2540) ศึกษาถึงสภาพการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในชุมชนต่อลักษณะการทำงานพัฒนาชุมชน พบว่า นักลงทุนภายนอกได้เข้ามาซื้อที่ดินเพื่อสร้างถนนและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในรูปธุรกิจบริการในหมู่บ้านใกล้เคียงจำนวนมาก ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านการประกอบอาชีพจากอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพรับจ้างและรายได้เฉลี่ยต่อครอบครัวเพิ่มสูงขึ้น วัฒนธรรมประเพณีและความเป็นอยู่เปลี่ยนไป ปัญหาที่สำคัญที่เกิดขึ้นคือปัญหาสิ่งแวดล้อม เนื่องจากนักท่องเที่ยวและความเจริญในหมู่บ้าน ทำให้การดำเนินงานพัฒนาชุมชนต้องเปลี่ยนไปให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา



ความสนใจ และความต้องการของประชาชนเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมและได้ประโยชน์มากที่สุด

สรุปแล้วผู้วิจัยนำแนวคิดการปรับตัวมาอธิบายถึงการปรับตัวของผู้คนด้านสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจท่ามกลางกระแสการท่องเที่ยว เพื่อให้สามารถมีชีวิตอยู่รอดได้

วิธีการศึกษา

ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการดังนี้

1. **ผู้ให้ข้อมูล** จำนวน 22 คน ได้แก่ กลุ่มแกนนำชุมชน กลุ่มชาวบ้านที่ทำประมง กลุ่มที่รับนักท่องเที่ยวไปเที่ยวในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงกับเกาะบุโหลน และกลุ่มชาวบ้านที่ไปเป็นแรงงานรับจ้างที่เกาะหลีเป๊ะ และเกาะบุโหลนเล การที่ผู้วิจัยเลือกชาวบ้านกลุ่มดังกล่าว เนื่องจากเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงจากกระแสการท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เป็นเพียงแนวคำถามที่สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์เพื่อใช้สัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากกลุ่มแกนนำ กลุ่มชาวบ้านที่เกาะบุโหลนดอน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นของ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การปรับตัวของชุมชนจากการท่องเที่ยวและวัฒนธรรมภายนอกชุมชน และสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูลในประเด็นของวิถีการดำรงชีวิต อาชีพ สภาพความเป็นอยู่ การปรับตัวของชุมชนเกาะบุโหลนดอน ที่เชื่อมโยงกับฤดูกาลท่องเที่ยว และที่อยู่นอกฤดูกาล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากการสังเกต สัมภาษณ์แบบเจาะลึก ได้นำข้อมูลมาจำแนกหมวดหมู่ตามประเด็นที่ศึกษาตีความ และสร้างข้อสรุป นำเสนอเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

1. วิถีชีวิตของชุมชนบุโหลนดอน

ในส่วนนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอสภาพความเป็นอยู่ วิถีการทำประมง วัฒนธรรมการแสดงร้องเง้

1.1 สภาพความเป็นอยู่

ชาวบ้านบุโหลนดอนมีจำนวนครัวเรือนประมาณ 75 ครัวเรือน ส่วนใหญ่มีกลุ่มตระกูลที่สำคัญในชุมชน เช่น ตระกูลดาโต๊ะสีดาหวัน ตระกูลลาอัย ตระกูลยาตา ตระกูลทิมม่วง ตระกูลนิลเพ็ชร ตระกูลบักดี ตระกูลอุสนี ตระกูลวุฒิสวัสดิ์ ตระกูลแลหมัน ส่วนที่เป็นชาวเลกลุ่มอุรักลาไวย์จะได้รับนามสกุลพระราชทานจากสมเด็จพระเจ้าฯ ได้แก่ นามสกุลหาญทะเล มีมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ นามสกุลทะเลเล็ก นามสกุลประมงกิจ ซึ่งเป็นชาวเลแต่เปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลาม หลังจากที่มีการแต่งงานข้ามกลุ่มชาติพันธุ์ แต่อย่างไรก็ตามชาวเลจะมีจำนวนมากพอ ๆ กับคนกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน (สรุปข้อมูลจากการสัมภาษณ์แต่ละครัวเรือน ณ วันที่ 15 มีนาคม 2558) จึงทำให้กลุ่มตระกูลที่มีคนจำนวนมาก มีส่วนในการเข้าร่วมโครงการพัฒนา และทำให้เห็นว่าชุมชนมีศักยภาพคน และชุมชน อยู่ 3 กลุ่มหลัก กลุ่มตระกูลลาอัย กลุ่มตระกูลตังสง่า และกลุ่มตระกูลดาโต๊ะสีดาหวัน ซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านเก่า และสืบทอดการเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านในรุ่นลูก ส่วนกลุ่มตระกูลอื่น ๆ ก็จะเข้าร่วมกับกลุ่มลาอัย เพราะเป็นกลุ่มที่มีญาติพี่น้องจำนวนมาก



มาก เช่น ทิมม่ง แต่อย่างไรก็ตามกลุ่มตระกูลหาญทะเล ทะเลลึก และประมงกิจ ถึงแม้จะเป็นกลุ่มใหญ่ แต่ก็ไม่ชอบเข้าไปยุ่งวุ่นวายมากนัก ส่วนใหญ่จะอยู่เงียบ ๆ ทำมาหากินอย่างเดียว และจะอพยพออกจากเกาะไปทำงานที่แหล่งท่องเที่ยวอย่างเช่นที่เกาะบุโหลนเล และเกาะหลีเป๊ะ เกือบหมด เมื่อถึงฤดูกาลท่องเที่ยว (โซเฟีย และมายา, สัมภาษณ์ 14 มีนาคม 2558)

สภาพความเป็นอยู่ ส่วนใหญ่คนในชุมชนบุโหลนดอนจะปลูกบ้านชั้นเดียวบ้านติดพื้น มีบางส่วนที่ยกใต้ถุนสูง แต่ไม่ได้ใช้ประโยชน์จากใต้ถุนที่ยกสูงชันมากนัก บางบ้านจะเอาไม้เก็บบนหรือใช้ผูกเปลนอน จะมีบ้านสองชั้นก็เฉพาะบ้านของทางราชการที่ปลูกให้ครูที่สอนในโรงเรียนเกาะบุโหลนดอนได้พักอาศัย (สุสนา, สัมภาษณ์ 15 มีนาคม 2558)

บ้านหลังหนึ่งจะอาศัยอยู่ประมาณ 4-5 คน เป็นครอบครัวแบบขยาย มีพ่อ แม่ลูก และเมื่อลูกมีครอบครัวก็ยังอาศัยอยู่บ้านหลังเดียวกันกับพ่อแม่ แต่มีบางส่วนปลูกบ้านอยู่ใกล้กับบ้านของพ่อแม่ ส่วนใหญ่คนทั้งเกาะจะเป็นญาติพี่น้องกัน

“...บุโหลนดอนมีประมาณ 75 ครัวเรือน คนบุโหลนดอนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม แต่งงานกันไปแต่งงานกันมา ซ้ำกลุ่ม ส่วนหนึ่งก็เป็นชาวเล อีกส่วนหนึ่งก็เป็นคนบนฝั่ง ที่มาแต่งงานกับคนบุโหลน ดอนแต่งงานมาทำประมงอยู่ที่นี่ ถ้ามีเรือก็ไปรับจ้างทำงานที่หลีเป๊ะ ส่วนใหญ่ก็มีรายได้จากการทำประมง. เงินไม่เหลือเพราะเอาไปสร้างเรือให้มันดี เรือลำหนึ่งก็เป็นหมื่น เป็นแสน เก็บเงินสร้างเรือ ใช้สร้างบ้าน ใช้อายุใช้กิน...” (ยูริยะ, สัมภาษณ์ 5 เมษายน 2558)



ภาพประกอบที่ 1 สภาพบ้านเรือนของผู้คนชุมชนบุโหลนดอน
ที่มา: ถ่ายภาพโดยผู้วิจัยวันที่ 5 เมษายน 2558

1.2 วิธีประมงของชุมชนบุโหลนดอน

การประกอบอาชีพของคนในชุมชนพบว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่ทำประมง ผู้ชายจะออกทะเลหาปลา ส่วนผู้หญิงบางคนจะขายของชำ ขายอาหาร ขายขนม แต่ละครัวเรือนจะมีเรือครอบครัวละ 1 ลำ บางครอบครัวจะมีเรือ 2 ลำ เมื่อครอบครัวขยายขึ้นโดยการรับลูกเขย หรือลูกสะใภ้เข้ามาในครอบครัว ก็จะเพิ่มจำนวนเรือมากขึ้น เพื่อให้สามารถทำมาหากินเลี้ยงครอบครัวได้ เรือที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นเรือหางยาว มีหลังคา ถ้าเป็นเรือใหญ่จะจุคนได้ประมาณ 10-15 คน สามารถบรรทุกของได้ด้วย ส่วนเรือขนาดเล็กจะจุคนได้ประมาณ 5-7 คน ไว้ทำประมง และเป็นพาหนะเดินทางไปทำธุระ ซื้ออาหาร สิ่งของเครื่องใช้ใน

ชีวิตประจำวัน และพาเพื่อนบ้านไปหาหมอที่ปากบารา (บังเล็ม และก๊ะนา, สัมภาษณ์วันที่ 11 พฤษภาคม 2558)

การทำประมงส่วนใหญ่จะใช้เครื่องมือหลายประเภท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าจะจับสัตว์น้ำประเภทใด เช่น ปลา ปลาหมึก กุ้ง ชาวบ้านจะใช้เครื่องมือประมงประเภทอวนปู ครอบคร้วละประมาณ 5-6 เปล ไซหมึกหรือลอบหมึก มีประมาณ 100 ลูก ทำได้ตลอดปี มรสุมเข้าก็สามารถทำได้อยู่ที่เราว่าจะออกไปสู้ได้ไหม (บังหละ, สัมภาษณ์วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2558) ถ้าลมสงบก็ค่อยออกทะเล การใช้วนปูจะไปครั้งละ 1-2 คน ได้วันละ 10 กิโลกรัมบางวันก็ได้ 10 ตัว และยังวางเครื่องมือประมงคือไซหมึก ลอบหมึกไว้รอบเกาะบูโหลนดอน และวางไว้ที่หน้าเกาะ บางทีก็นำเครื่องมือประมงไปวางไว้ใกล้กับเกาะบูโหลนไม้ไผ่ บูโหลนเล เกาะสาม การตกปลาหมึกจะไปด้วยกัน 1-2 คน ปลาหมึกที่ขายได้กิโลกรัมละ 130-150 บาท (บังหมุด บังหละ และบังเล็ม, สัมภาษณ์วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2558)



ภาพประกอบที่ 2 คนหาปลา และลอบเล็ก
ที่มา: ถ่ายภาพโดยผู้วิจัยวันที่ 5 เมษายน 2558



ภาพประกอบที่ 3 ลอบใหญ่ และอวนชาวบ้านกำลังเอาปะการังที่ติดอวนออก
ที่มา: ถ่ายภาพโดยผู้วิจัยวันที่ 5 เมษายน 2558

นอกจากนั้นยังพบว่ามีการใช้เครื่องมือประมงประเภทลอบปลาใหญ่ มีการใช้ลอบครอบคร้วละประมาณ 16 – 20 ลูก ส่วนคนที่ใช้ลอบปลาเล็กจะใช้เครื่องมือประมง จำนวนมาก ประมาณ 30 – 100 ลูก สามารถทำได้ตลอดปี โดยวางไว้ตามแนวปะการังเทียมแถวหลังเกาะบูโหลนดอน ใช้เครื่องประดาน้ำ ดำลงไปถ้ำเป็นลอบปลาใหญ่ ปลาที่เข้ามาในลอบก็จะมีขนาดใหญ่ตามไปด้วย เวลาเอาลอบใหญ่ไปวางหรือกู้ลอบก็จะไปกันหลายคน บางครั้งจะไปกัน 4-5 คน ไปในช่วงเช้า เวลาประมาณ 6.00-7.00 น. กินกาแฟเสร็จก็ห่อข้าวไปกินบนเรือ โดย 4 คนจะดำน้ำลงไปถ้ำลอบ จะถือแหที่วางลอบไว้มีเหยื่อวางไว้ให้ปลาเข้ามากินในลอบ ส่วนอีก 1 คน จะรออนอยู่บนเรือคอยมองอย่าให้เครื่องประดาน้ำขาดออกซิเจน ต้องคอยดูให้มีออกซิเจนผุดขึ้นเหนือน้ำตลอดเวลา เพราะถ้าออกซิเจนหมดก็จะทำให้คนที่อยู่ข้างล่างอาจจมน้ำ



และถึงแก่ความตายได้ หลังจากจับปลาได้แล้วจะนำไปขายที่ปากบารา ปลาที่ได้ ได้แก่ ปลาหมอง ปลาสลิค ปลาเก๋า ปลาสากต๋วยาว ปลาสลิคหิน ถ้าเป็นตัวเล็กราคาขายประมาณ กิโลกรัมละ 40-50 บาท ตัวใหญ่ กิโลกรัมละประมาณ 100-150 บาท ถ้าเป็นปลาเก๋า ปลาหมองตัวใหญ่ กิโลกรัมละ ประมาณ 150-170 บาทการแบ่งเงินเมื่อขายปลาได้แล้วจะนำเงินมาแบ่งออกเป็น 5 ส่วนคือ ให้เป็นค่าเรือ 1 ส่วน และอีก 4 คนที่ดำน้ำลงไปจับปลา(มุฮัมหมัด, บุกอร์ และกอวีนา, สัมภาษณ์วันที่ 13 มีนาคม 2558)

ช่วงมรสุม จะเริ่มประมาณเดือน มิถุนายน – สิงหาคม เป็นช่วงที่มีพายุลมแรง กลุ่มที่ไปเป็นแรงงานรับจ้างที่เกาะหลีเป๊ะจะกลับมา เพราะหมดฤดูกาลท่องเที่ยว แต่ชาวบ้านจะทำประมงเหมือนเดิม ช่วงนี้จะมีเครื่องมือประมงประเภทอวนปู ไชหมักโดยเครื่องมือประเภทอวนปู จะเริ่มทำช่วงเดือน พฤษภาคม-กันยายน ของแต่ละปี เวลาที่ช่วงมรสุมหยุดจะออกจับสัตว์น้ำได้ประมาณ 10 ตัวถึง 10 กิโลกรัม โดยราคาจำหน่ายกิโลกรัมละ 130- 150 บาท

ชาวบ้านส่วนหนึ่งจะชอบไปดำปลิง โดยจะไปดำเป็นกลุ่ม แต่จะมีคนนั่งเฝ้าเรืออยู่ข้างบน 1 คน เพราะต้องใช้เครื่องประดาน้ำในการดำ ไปตอนเที่ยงคืน กลับมาตอนเช้า การดำหาปลิงจะดำน้ำขึ้นรอบเกาะบูโหลนตอน เฉพาะช่วงแล้ง เดือนตุลาคม-เมษายน ปลิงที่ดำจะมีหลายชนิด มีทั้งปลิงขาว ปลิงดำ และปลิงแดง (ปลิงแดง จะมีสีแดงกับสีดำ) ปลิงจะซ่อนตัวอยู่ตามโขดหิน ปะการัง ที่อยู่ใต้น้ำเมื่อได้ปลิงมาแล้วจะเอาน้ำออก โดยการก่อไฟบริเวณชายหาดต้ม แล้วนำปลิงมาชุดผิวหนัง แล้วทำร้านขึ้นแบบง่าย ๆ ใช้สังกะสีวางทับบนร้าน แล้วเอาปลิงที่ชุดแล้ววางบนสังกะสี ก่อไฟข้างล่างเพื่อให้ปลิงแห้ง และตากแห้ง ราคาขายปลิง หากเป็นปลิงดำสด ตัวละ 200 บาท ถ้าตากแห้งแล้วจะขายกิโลกรัมละประมาณ 1,000 บาท ซึ่งมีประมาณ 60 ตัว หรือถ้าซื้อเป็นตัวราคาขาย ตัวละ 300 บาท ถ้าเป็นปลิงสีแดง ปลิงสดยังไม่ตากแห้งตัวละ 1500 บาท หากตากแห้งแล้วปลิงแดงราคาตัวละ 2,000 บาท คนที่มารับซื้อจะเป็นพ่อค้าชาวมาเลเซีย ซึ่งผู้วิจัยถามชาวบ้านบอกว่าจะเอาไปทำเป็นยา อาจตรงกับเหล้าสมน้ำผึ้ง (ฟาริดา และฟาฎิล, สัมภาษณ์วันที่ 15 พฤษภาคม 2558)



ภาพประกอบที่ 4 ปลิงดำที่จับมาได้นำมาต้ม
ที่มา: ถ่ายภาพโดยผู้วิจัยวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2558



ภาพประกอบที่ 5 ก่อไฟเพื่ออย่างปลิงให้แห้ง
ที่มา: ถ่ายภาพโดยผู้วิจัยวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2558



ภาพประกอบที่ 6 ก่อไฟเพื่ออย่างปลิงให้แห้ง และปลิงแดงที่ราคาตัวละ 2,000 บาท
ที่มา: ถ่ายภาพโดยผู้วิจัยวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2558

2. การปรับตัวท่ามกลางกระแสการท่องเที่ยว

2.1 การผันตัวตนจากชาวประมงไปเป็นแรงงานรับจ้าง

เมื่อถึงฤดูกาลท่องเที่ยวชาวบ้านบนเกาะบุโหลนดอน ต่างขับเรือพายหน้าเดินทางไปยังเกาะบุโหลนเล และเกาะหลีเป๊ะ จนบุโหลนดอนแทบเป็นเกาะร้าง การไปทำงานที่เกาะหลีเป๊ะ ใช้เวลาประมาณ 6 เดือน ไปกันทั้งครอบครัว พ่อ แม่ ลูกที่ออกจากโรงเรียนแล้วและไม่ศึกษาต่อ แต่จะขับเรือไปกันคนละลำ เพื่อไปทำงานรับจ้างที่เกาะหลีเป๊ะ โดยทั้งชาวบ้านที่เป็นคนแก่ และเด็กที่ต้องเรียนหนังสือไว้ที่เกาะบุโหลนดอน จะมีบางครอบครัวที่ยังคงอยู่คือกลุ่มที่ทำประมงอยู่แถวเกาะบุโหลนดอน (บังดล, สัมภาษณ์ วันที่ 12 พฤษภาคม 2558)

ส่วนกลุ่มที่ไปทำงานที่บุโหลนเล ซึ่งมีนักท่องเที่ยวเข้ามาพัก บนเกาะบุโหลนเลมีรีสอร์ท ร้านอาหารที่นายทุนเข้ามาเปิดบริการเป็นจำนวนมาก เป็นเกาะที่ใหญ่กว่าเกาะบุโหลนดอน และมีประชาชนอาศัยอยู่จำนวนมาก มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวที่บุโหลนเลเป็นจำนวนมาก เพราะพื้นที่ยังคงมีแหล่งธรรมชาติที่สมบูรณ์โดยเฉพาะปะการังเจ็ดสีที่หินขาว นอกจากนั้นยังพบว่าการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวที่บุโหลนเลสะดวก เพราะมีเรือเมล์ระหว่างปากบารามายังบุโหลนเลวันละหนึ่งเที่ยว และมีเรือรับจ้างรับส่งคนและสินค้าอีกด้วย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการว่าจ้าง (ฟาติมา, สัมภาษณ์วันที่ 20 ธันวาคม 2557)



ภาพประกอบที่ 7 ร้านอาหารและรีสอร์ทบนเกาะบูโหลนเล

ที่มา: ถ่ายภาพโดยผู้วิจัยวันที่ 20 ธันวาคม 2557

บังเต็นเป็นผู้หนึ่งที่ไปรับจ้างทำงานที่เกาะบูโหลนเล บังเต็นเล่าให้ฟังว่า (สัมภาษณ์วันที่ 12 มกราคม 2558) “...ไม่ได้ทิ้งบ้านไปที่เกาะหลีเป๊ะเหมือนคนอื่น เพราะต้องดูแลแม่และพี่สาว ต้องไปทำงานที่บูโหลนเล เป็นเรือเมล์รับจ้าง วิ่งระหว่างเรือใหญ่กับเกาะเพื่อรับส่งคนขึ้นเกาะ เขาต้องมีการเข้าคิว วันหนึ่งก็ได้ 400-500 บาท แต่ถ้ามีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวจำนวนมากก็จะได้วันละเป็นพัน บางครั้งก็ต้องพานักท่องเที่ยวไปชมสภาพภูมิทัศน์รอบ ๆ เกาะ และพาไปตกหมึกตอนกลางคืน และตกปลาไมไกลจากเกาะ บริเวณท้ายเกาะ...”

ชาวเกาะบูโหลนดอนที่เป็นผู้หญิงบางคนก็ไม่ไปเกาะหลีเป๊ะ เพราะไม่มีเรือ ก็จะอาศัยเพื่อนบ้านมาที่บูโหลนเล มารับจ้างที่ร้านอาหาร และทำความสะอาดรีสอร์ท ดังคำสัมภาษณ์ของซาร่าห์, สัมภาษณ์วันที่ 25 ธันวาคม 2557)

“... เราไปไหนไกลไม่ได้ไม่มีเรือ ก็มาสมัครทำงานที่รีสอร์ท ทำความสะอาดเวลามีนักท่องเที่ยวมาพัก ก็พอได้เงิน เพราะเราก็หาปลาไม่ได้ ไม่เหมือนผู้ชาย ว่าง ๆ ก็ช่วยญาติขายน้ำแข็งใส ขายอยู่ใกล้กับรีสอร์ทที่ทำงานอยู่ ก็มีนักท่องเที่ยวมาเรื่อย ๆ พอหมดฤดูท่องเที่ยวก็กลับไปอยู่บูโหลนดอน...”

2.2 เป็นไกด์ และจัดทริปท่องเที่ยว

ในชุมชนบูโหลนดอนบางคนก็ไม่ได้ไปทำงานรับจ้างที่เกาะหลีเป๊ะ แต่ทำประมงพื้นบ้านอยู่บริเวณรอบเกาะบูโหลนดอน เมื่อมีนักท่องเที่ยวติดต่อเข้ามาจะไปรับที่ปากบารา และพานักท่องเที่ยวไปเที่ยวบริเวณเกาะบูโหลนดอน เกาะบูโหลนเล หินขาว เพื่อดำน้ำดูปะการัง บางทริปจะมากัน 4-5 คน คิดค่าเรือ 2000 บาท บางทริปมา 10-12 คน จะคิดค่าเรือประมาณ 4000 บาท เรือที่ใช้จะเป็นเรือใหญ่ขึ้นเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว คนที่มีเรือจะชำนาญเส้นทาง และแหล่งท่องเที่ยวดีอยู่แล้ว เพราะทำประมงทุกวันอยู่บริเวณนี้ และรู้ว่าช่วงไหนคลื่นแรง ช่วงไหนมีพายุ ช่วงไหนลมสงบก็สามารถพานักท่องเที่ยวไปเที่ยวได้อย่างปลอดภัย และจะมีเสื้อชูชีพให้นักท่องเที่ยวด้วย การมาเที่ยวของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะมาเข้าไปเย็นกลับ จะมีบางกลุ่มที่มาพักค้างคืน แต่ก็เป็นนักศึกษาที่เข้ามาพัฒนาเกาะบูโหลนดอน ถ้ากลุ่มใหญ่จะพักที่โรงเรียน ถ้ากลุ่มเล็กก็ขึ้นอยู่กับว่าจะติดต่อใคร ก็จะนอนพักที่บ้านของคนนั้น รวมทั้งทานอาหารที่บ้านหลังที่พัก ซึ่งก็เป็นลักษณะโฮมสเตย์ ดังคำสัมภาษณ์ดังนี้

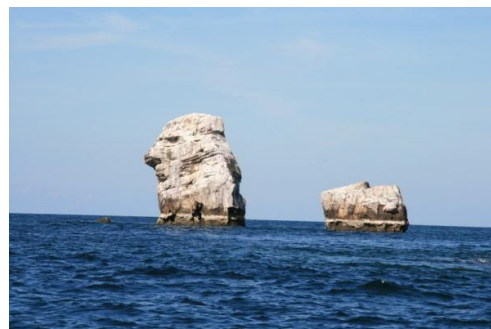
“...เวลาไปรับนักท่องเที่ยวบางทริบนักท่องเที่ยวเขาเตรียมอาหาร เตรียมน้ำมาเอง เราก็มีหน้าที่เป็นไกด์พานักท่องเที่ยวไปตามที่ต่าง ๆ เช่น เดินเล่นตามหาดทราย ขึ้นเกาะปีนเขาเพื่อชมวิว อย่างเช่น ที่บูโหลนไม้ไผ่มีจุดชมวิว อยู่ใกล้กับบูโหลนดอน บางทริบไม่มีอาหารมา เราก็พาไปหาอะไรกินที่บูโหลนเล เพราะมีร้านอาหาร เดินเที่ยวได้ด้วย...” (บังเลาะ, สัมภาษณ์วันที่ 13 มกราคม 2558)

“...บางทีก็นั่งไปกับบั้งไปช่วยดูแลนักท่องเที่ยวไปรับที่ปากบารา นักท่องเที่ยวบางคนจะชอบดำน้ำดูปะการัง เราก็พาไปหินขาว แต่ตรงนั้นคลื่นมันแรง จอดได้ไม่นานเรือจะโคลงเคลง บางคนก็จะอาเจียนถ้าไม่ลงน้ำ เราก็บอกให้เขาใส่ชูชีพเล่นน้ำอยู่ใกล้ ๆ เรือ อยู่ตรงนี้สัก 1 ชั่วโมงก็ต้องพาไปดูปะการังแถวเกาะอายัม อยู่กันทั้งวัน แล้วพาไปส่งปากบาราตอนเย็น...” (อามีนะ, สัมภาษณ์วันที่ 13 มกราคม 2558)

“...นักท่องเที่ยวมาค้างคืนก็ให้พักที่บ้าน ช่วยทำกับข้าวให้กินก็คิดเป็นรายหัว ส่วนค่าเรือก็คิดแบบเหมาลำ พาไปเที่ยวแถวใกล้ ๆ ส่วนใหญ่เล่นน้ำ ดำน้ำดูปะการัง และก็เดินเที่ยวในบูโหลนเล บูโหลนดอน ที่บูโหลนดอนช่วงนี้น้ำก็ไม่มีต้องตักน้ำจากบ่ออาบน้ำองน้ำห้องส้วมไม่สะดวก ไฟฟ้าถึงเที่ยงคืนก็หยุดป็น...”



ภาพประกอบที่ 8 เรือของชาวบูโหลนดอนสำหรับพานักท่องเที่ยว ดำน้ำดูปะการังบริเวณหินขาว
ที่มา: ถ่ายภาพโดยผู้วิจัยวันที่ 20 ธันวาคม 2557



ภาพประกอบที่ 9 ปะการังบริเวณหินขาว และสภาพภูมิทัศน์บริเวณหินขาว
ที่มา: ถ่ายภาพโดยสุพร เกื้อพิทักษ์วันที่ 20 ธันวาคม 2557



ภาพประกอบที่ 10 ท่องเที่ยวบนเกาะบูโหลนเล และดำน้ำดูปะการังเกาะอาัยม
ที่มา: ถ่ายภาพโดยผู้วิจัยวันที่ 15 พฤษภาคม 2558

จากปรากฏการณ์ข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า ชาวบ้านชุมชนบูโหลนดอนมีการปรับตัวต่อกระแสการท่องเที่ยว โดยการผันตัวตนไปเป็นไกด์รับนักท่องเที่ยวไปเที่ยวยังบริเวณต่าง ๆ และจัดทริปท่องเที่ยวเอง เพียงแต่นักท่องเที่ยวจะระบุวัตถุประสงค์ของการมาเที่ยวว่า ต้องการจะเที่ยวลักษณะใด ก็สามารถจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวให้ได้ บางครั้งจะมีนักท่องเที่ยวที่เป็นลักษณะเที่ยวแบบไปเช้ากลับเย็น บางกลุ่มจะเที่ยวแบบพักค้างคืน ส่วนใหญ่จะท่องเที่ยวในลักษณะชมธรรมชาติ และวัฒนธรรมของคนบนเกาะ

นอกจากนี้ยังพบว่า ชาวบูโหลนดอนหลายคนบอกว่าไม่อยากจากบ้านไปทำงานที่อื่น อยากให้คนมาเที่ยวที่บูโหลนดอน แต่ก็ลำบากเพราะนักท่องเที่ยวยังไม่รู้จักบูโหลนดอน รู้จักแต่เกาะหลีเป๊ะ เกาะอาดังราวี และเกาะบูโหลนเล ส่วนเกาะบูโหลนดอนยังไม่มีย่านนักท่องเที่ยวเข้ามา เนื่องจากไม่มีรีสอร์ทให้บริการ ประกอบกับคนที่อยู่บนเกาะโดยเฉพาะคนที่มืเรือจะมีทางเลือกในการไปทำงานรับจ้างยังแหล่งท่องเที่ยว

2.3 ความทันสมัยในชีวิตประจำวันกับการรับวัฒนธรรมนอกชุมชน

จากการที่นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในบริเวณเกาะบูโหลนเล เกาะหลีเป๊ะเป็นจำนวนมาก ทำให้วิถีชีวิตของคนในชุมชนเริ่มรับเอาวัฒนธรรมจากคนภายนอกชุมชน จากที่เคยทำประมง มีชีวิตแบบเรียบง่าย และหันไปรับค่านิยมจากคนภายนอก เช่น มีการนำความทันสมัยมาใช้ในชีวิตประจำวัน ตั้งแต่การสื่อสารกับคนภายนอกหรือนักท่องเที่ยว จะใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ในการสื่อสาร การปรับเรือประมงให้สามารถใช้รับนักท่องเที่ยวได้ เช่น การใส่หลังคา การสะสมเสื้อชูชีพ และสน็อกเกิ้ลไว้บริการนักท่องเที่ยว ถึงแม้ราคาจะแพงแต่ชาวประมงเหล่านี้ก็ได้พยายามเก็บเงินซื้อ เพื่อไว้บริการนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังได้พัฒนาบ้านซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนตัวให้กลายเป็นพื้นที่หลบนอนของนักท่องเที่ยว โดยการแบ่งห้องบางห้องให้เป็นพื้นที่ของนักท่องเที่ยว สะสมเครื่องนอน สิ่งของเครื่องใช้ไว้อำนวยความสะดวก เช่น พัดลม กระจกน้ำร้อน ถ้วยกาแฟ ลังใส่น้ำแข็ง กระจกน้ำแข็ง การทำอาหารให้นักท่องเที่ยวจะซื้อจากตลาดปากบารา บางครั้งก็จะซื้ออาหารทะเลจากเพื่อนบ้าน จากที่เคยหาปลาขึ้นมาซื้อปลาจากเพื่อนบ้านไปทำอาหารให้นักท่องเที่ยว

ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเริ่มเปลี่ยนแปลงไป การที่ชาวบ้านบนเกาะบูโหลนเคยให้ความช่วยเหลือกันอย่างเกื้อกูล จากที่เคยคุยปรับทุกข์กันเปลี่ยนมาเป็นต่างคนต่างอยู่ เนื่องจากการหันมาทำ การท่องเที่ยว และรับจ้างในแหล่งท่องเที่ยวจึงทำให้มีเวลาคุยกันน้อยลง เพื่อหารายได้จากการท่องเที่ยว มาเลี้ยงครอบครัว เพราะต่างคนต่างทำงาน คนที่เป็นภรรยาจะหันมาค้าขาย ในขณะที่สามีออกไปทำ



ประมง และรับนักท่องเที่ยว ภรรยาบางคนก็จะเป็นผู้ช่วยสามีออกไปบริการนักท่องเที่ยว โดยการเตรียมอาหารกล่อง น้ำ และอาหารว่างให้กับนักท่องเที่ยวที่ไปดำน้ำชมปะการังตามบริเวณต่าง ๆ

นอกจากนั้นยังพบว่าการพัฒนาที่เข้ามาในบูโหลนดอน ผลประโยชน์จะตกอยู่เฉพาะคนบางกลุ่มที่เข้าร่วมโครงการ และเป็นญาติพี่น้องของคนที่เป็นกลุ่มแกนนำ ทำให้คนที่ไม่มีส่วนได้ส่วนเสียเริ่มถอยห่างจากการพัฒนา และไม่สนใจเข้าร่วมการพัฒนา จึงทำให้เห็นว่า การรวมกลุ่มต่าง ๆ ไม่ค่อยประสบความสำเร็จ ทั้งกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการดูแลให้ชุมชนมีน้ำ มีไฟฟ้าใช้อย่างสะดวกมากขึ้น เมื่อมีการรวมกลุ่มดูแลเก็บเงินค่าบำรุงรักษา เงินที่เคยเก็บบางครั้งไม่มีที่นำไป ไม่มีการทำบัญชีหรือประชาสัมพันธ์ให้แก่คนในชุมชนได้รับรู้ จึงทำให้ชาวบ้านไม่ค่อยให้ความร่วมมือดังคำสัมภาษณ์

“...บางคนก็ขายอาหารที่เกาะบูโหลนดอน ขายให้คนบนเกาะ ถ้ามีนักท่องเที่ยวมากดี บางบ้านก็ขายของชำ บางคนหาปลา ตกหมึกได้ก็เอาไปขายที่บูโหลนเล ได้เงินมาก็ซื้อข้าวของเครื่องใช้ในบ้าน บางคนก็รับนักท่องเที่ยวพาไปเที่ยวอันนี้ก็ได้เงินมากหน่อย ถ้ามีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวก็จะได้มีรายได้ แต่ต้องจัดการขยะบนเกาะ คนบนเกาะก็ทิ้งขยะไม่สนใจว่าบ้านเราจะสกปรกแค่ไหน ขายหาดสกปรก...” (นุริยะ, สัมภาษณ์วันที่ 2 เมษายน 2558)

“...ตั้งแต่มีคนนอกเข้ามาเที่ยวบ้านเรามันเปลี่ยนไป คนที่เคยคุยกันก็ไม่ค่อยคุย จากที่เคยช่วยเหลือวานกัน มันก็เป็นเงิน บ้านเราคนเห็นแก่ตัวเพิ่มขึ้น ทำกลุ่มอะไรก็ล้มเหลว เขามาพัฒนาอะไรก็ได้เฉพาะบ้านที่เข้าถึงนายได้มากกว่า นักท่องเที่ยวก็เข้ามาเดินไปเดินมาที่บ้านเรา มาแล้วก็ไป แต่เรายังอยู่ชีวิตก็ไม่ดีขึ้น นักท่องเที่ยวมาก็ได้กลุ่มเดิม ๆ ไม่มีคนมาว่าจ้างเราเพราะเราไม่รู้จักเขา แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติก็จะเปลี่ยนไป จากหาดทรายสวยก็เต็มไปด้วยขยะ จากปะการังดี ๆ ก็แตกหัก...” (สาละมะ, สัมภาษณ์วันที่ 3 เมษายน 2558)

“...มีคนข้างนอกมาพัฒนาเกาะเราก็รวมกลุ่มได้ช่วงแรก แต่พอนานเข้าผลประโยชน์ก็ไม่เข้าใครออกใคร มันก็เลยล้มไม่เป็นท่า ทุกอย่างที่ทำไว้ก็ไม่ได้ทำต่อ พอคนนอกออกไปงานพัฒนาก็จบ เราก็ยังอยู่เหมือนเดิม จนทำให้บางคนไม่อยากเข้าร่วมโครงการอะไรเลย...” (อิสมาแอล, สัมภาษณ์วันที่ 1 เมษายน 2558)

จากปรากฏการณ์ข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า ชีวิตประจำวันของคนในชุมชนได้รับวัฒนธรรมจากคนนอกชุมชน และความทันสมัยเข้ามาจากกระแสการท่องเที่ยว ที่นำเข้ามาโดยนักท่องเที่ยว ซึ่งต้องการความสะดวกสบายจากการท่องเที่ยว และความปลอดภัย ดังนั้นคนในชุมชนจึงได้พยายามปรับตัว เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง โดยแสวงหาสิ่งอำนวยความสะดวกที่ทำให้ตนเองสามารถบริการนักท่องเที่ยวให้เกิดความพึงพอใจ เป็นส่วนที่ดึงดูดให้คนเข้ามาใช้บริการมากขึ้น การพัฒนาก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้คนในชุมชนบูโหลนดอนถูกดึงเข้าไปสู่กระแสการท่องเที่ยวได้เร็วขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ชุมชนบางกลุ่มยังได้ตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว ถึงแม้การมีส่วนร่วมของชุมชนจะไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรก็ตาม



สรุปและอภิปรายผล

ชาวบ้านชุมชนเกาะบุโหลนดอนได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงได้พยายามปรับตัวเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้ ส่วนหนึ่งยังคงทำอาชีพประมง แต่อีกส่วนหนึ่งที่ผันตัวตนมาเป็นแรงงานรับจ้างในแหล่งท่องเที่ยว และเป็นไกด์พานักท่องเที่ยวไปเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ การที่ชุมชนบุโหลนดอนเป็นเช่นนี้ เนื่องจากการทำประมงอย่างเดียวอาจมีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ทั้งนี้เพราะชุมชนถูกดึงเข้าสู่กระแสการท่องเที่ยว ในลักษณะของวัฒนธรรมบริโภคนิยม ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของ Cohen (1968) ที่มองว่า การปรับตัวทางวัฒนธรรมส่วนหนึ่งมาจากพฤติกรรมของมนุษย์ เมื่อปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม เช่นเดียวกับงานศึกษาของ ศรีไพร รุ่งสว่าง (2540) ที่พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงในด้านการประกอบอาชีพจากอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพรับจ้างและรายได้เฉลี่ยต่อครอบครัวเพิ่มสูงขึ้น วัฒนธรรมประเพณีและความเป็นอยู่เปลี่ยนไป เนื่องจากนักท่องเที่ยวและความเจริญเข้ามาในหมู่บ้านผู้คนมีการปรับตัว

นอกจากนี้ยังพบว่า การมาเที่ยวของนักท่องเที่ยวถึงแม้มีวัตถุประสงค์เพื่อชมความงามของธรรมชาติแล้ว ส่วนหนึ่งยังต้องการความสะดวกสบายในด้านที่พักอาศัย สิ่งอำนวยความสะดวก ดังนั้นชาวบ้านจึงต้องแสวงหาสิ่งอำนวยความสะดวกมาไว้บริการ ทั้งด้านการพัฒนาที่อยู่อาศัย การทำให้เรือประมงเป็นเรือที่มีหลังคาสามารถนำไปรับนักท่องเที่ยวได้ ข้าวของเครื่องใช้ที่ทันสมัยเพื่อไว้บริการนักท่องเที่ยว จะต้องใช้เงินในการซื้อหาเอาไว้เพื่อบริการ ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของอำไพพรรณ รัตนปาณี (2550) พบว่า แรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการท่องเที่ยวเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี มากที่สุด คือ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการคมนาคมขนส่ง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านบริการ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เจตน์สฤษฎ์ สังขพันธ์ เก็ดถวา บุญปราการ ชูติมา หวังเบญหมัด Remegio และ อรุณพร อธิมาตรไมตรี. (2559) พบว่าการที่นักท่องเที่ยวมาเที่ยวบ่อยครั้งเกิดจากการบริการและความปลอดภัย ด้านสถานที่ท่องเที่ยว และสินค้า ด้านสิ่งแวดล้อม และความสะอาด

ในการปรับตัวของชุมชนบุโหลนดอนนอกจากจะปรับตัวในด้านการผันตัวตนไปเป็นแรงงานรับจ้างในแหล่งท่องเที่ยวแล้ว ยังปรับตัวให้ทันสมัย รับวัฒนธรรมจากภายนอกชุมชนเข้ามาใช้ในชุมชน และยังปรับตัวให้มีความรู้ในเรื่องกฎหมาย เพื่อให้เกิดความปลอดภัยที่จะบริการนักท่องเที่ยว เช่น การจัดหาเสื้อชูชีพมาไว้บริการ ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากการที่จะนำเรือมารับนักท่องเที่ยวได้จะต้องทำตามมาตรฐานและความปลอดภัยที่ตั้งไว้ตามกฎหมายของการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของยิ่งยศ ปัญญาโน (2550) พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยวมากที่สุด ได้แก่ ความสะดวกสบายและความปลอดภัย การโฆษณาประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวในด้านค่าอาหารที่พักและการเดินทาง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. จากการที่ชาวบ้านชุมชนเกาะบุโหลนดอนมีการปรับตัวเพื่อให้เข้าสู่กระแสการท่องเที่ยวด้วยการรับวัฒนธรรมจากภายนอกชุมชนเข้ามา และนำความทันสมัยเข้ามาใช้ในชุมชนจนทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน และกลุ่มแกนนำชุมชนบุโหลนดอนควรได้เข้ามาดูแลชาวบ้าน และเยาวชนให้มากขึ้น สร้างความรู้ความเข้าใจให้เท่าทันเหตุการณ์ที่



เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งอาจเกิดขึ้นในชุมชน เพื่อไม่ให้เลียนแบบวัฒนธรรมจากภายนอกชุมชนที่อาจออกนอกกลุ่ม
นอกทางจึงควรให้ทุกคนในชุมชนตระหนักในสิ่งเหล่านี้

2. หน่วยงานอุทยานแห่งชาติควรเข้ามาดูแลชุมชนที่อาศัยอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวโดยการให้ความรู้
ความเข้าใจ และสร้างความตระหนักถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งธรรมชาติ เพื่อให้สามารถ
ดูแลทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวให้ยังคงสมบูรณ์สืบต่อไป ทั้งนี้เนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่จะมีการ
เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตที่เคยดำรงอยู่ด้วยการทำประมงพื้นบ้าน หันมาทำงานภายใต้กระแสการท่องเที่ยว
เพื่อให้ชาวบ้านสามารถใช้ทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบการดำรงอยู่ของแรงงานรับจ้างจากเกาะบุโหลนดอนที่ไปทำงานที่
เกาะบุโหลนเล และเกาะหลีเป๊ะ
2. ควรศึกษาผลกระทบของแหล่งท่องเที่ยวจากการท่องเที่ยว และแนวทางในการอนุรักษ์แหล่ง
ท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เกิดความยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กอวินา, สัมภาษณ์วันที่ 13 มีนาคม 2558 ที่เกาะบุโหลนดอน ตำบลปากน้ำ อำเภอลงุ จังหัดสตูล
กึะนา, สัมภาษณ์วันที่ 11 พฤษภาคม 2558 ที่เกาะบุโหลนดอน ตำบลปากน้ำ อำเภอลงุ จังหัดสตูล
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.(2552). *แนวคิดและความเป็นมาของโครงการปฏิญญารักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อ
การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน* ค้นเมื่อ 2 ธันวาคม 2558, จาก:
https://7greens.tourismthailand.org/index.php?mode=main_howto
เกศรินทร์ แพทอง. (2546). *การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์และวิธีดำรงรักษาอัตลักษณ์สำคัญของชาวมอญ
อำเภอพระประแดง*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม คณะพัฒนาสังคม
สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์.
- เจตน์สฤษฎ์ สังขพันธ์ เกิดถาวา บุญปรากฏ ชูติมา หวังเบญหมัด Remegio, Kathylene และ อรุณ
พร อธิมาตรไมตรี. (มกราคม-มิถุนายน 2559) ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการ
ตลาดน้ำคลองแห อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. *วารสารวิทยาการจัดการ*. 33(1) 1-10.
- ซาร่าห์, สัมภาษณ์วันที่ 25 ธันวาคม 2557 ที่เกาะบุโหลนดอน ตำบลปากน้ำ อำเภอลงุ จังหัดสตูล
ซาร่าห์, สัมภาษณ์วันที่ 25 ธันวาคม 2557 ที่เกาะบุโหลนดอน ตำบลปากน้ำ อำเภอลงุ จังหัดสตูล
โซเฟีย, สัมภาษณ์ 14 มีนาคม 2558ที่เกาะบุโหลนดอน ตำบลปากน้ำ อำเภอลงุ จังหัดสตูล
นุระหมีะ, สัมภาษณ์วันที่ 20 ธันวาคม 2557 ที่เกาะบุโหลนดอน ตำบลปากน้ำ อำเภอลงุ จังหัดสตูล
บังดล, สัมภาษณ์วันที่ 12 พฤษภาคม 2558 ที่เกาะบุโหลนดอน ตำบลปากน้ำ อำเภอลงุ จังหัดสตูล
บังเลาะ, สัมภาษณ์วันที่ 13 มกราคม 2558 ที่เกาะบุโหลนดอน ตำบลปากน้ำ อำเภอลงุ จังหัดสตูล
บังเสม, สัมภาษณ์วันที่ 11 พฤษภาคม 2558 ที่เกาะบุโหลนดอน ตำบลปากน้ำ อำเภอลงุ จังหัดสตูล
บังหมุด, สัมภาษณ์วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2558 ที่เกาะบุโหลนดอน ตำบลปากน้ำ อำเภอลงุ จังหัดสตูล
บังหละ, สัมภาษณ์วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2558 ที่เกาะบุโหลนดอน ตำบลปากน้ำ อำเภอลงุ จังหัดสตูล
บังเหล็ม, สัมภาษณ์วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2558 ที่เกาะบุโหลนดอน ตำบลปากน้ำ อำเภอลงุ จังหัดสตูล
บุคอรื, สัมภาษณ์วันที่ 13 มีนาคม 2558 ที่เกาะบุโหลนดอน ตำบลปากน้ำ อำเภอลงุ จังหัดสตูล



ฟาฏิล, สัมภาษณ์วันที่ 15 พฤษภาคม 2558 ที่เกาะบุโหลนดอน ตำบลปากน้ำ อำเภอลงู จังหวัดสตูล
ฟาติมา, สัมภาษณ์วันที่ 20 ธันวาคม 2557 ที่เกาะบุโหลนดอน ตำบลปากน้ำ อำเภอลงู จังหวัดสตูล
ฟาริดา, สัมภาษณ์วันที่ 15 พฤษภาคม 2558 ที่เกาะบุโหลนดอน ตำบลปากน้ำ อำเภอลงู จังหวัดสตูล
มายา, สัมภาษณ์ 14 มีนาคม 2558 ที่เกาะบุโหลนดอน ตำบลปากน้ำ อำเภอลงู จังหวัดสตูล
มิงสรรพ์ ขาวสะอาด (2548) *รวมบทความอนาคตสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวไทย ใครว่าไม่น่าห่วง:*

อานิสงส์ของจังหวัดละสองล้านต่อการท่องเที่ยวไทย. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
มูฮัมหมัด, สัมภาษณ์วันที่ 13 มีนาคม 2558 ที่เกาะบุโหลนดอน ตำบลปากน้ำ อำเภอลงู จังหวัดสตูล
ยูริยะ, สัมภาษณ์ 5 เมษายน 2558 ที่เกาะบุโหลนดอน ตำบลปากน้ำ อำเภอลงู จังหวัดสตูล
ศรีไพร รุ่งสว่าง. (2540). *การเปลี่ยนแปลงสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในชุมชนต่อ*
ลักษณะการทำงานพัฒนาชุมชน: ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านท่ากิโล ตำบลสิงห์ อำเภอไทรโยค
จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาชุมชน
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สฤกษ์ แสงอริย์. (2548). *การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือเชิงนิเวศ (Ecotourism).*

http://www.dnp.go.th/NPO/html/Tour/Eco_Tour.html

สุภาพร, สัมภาษณ์วันที่ 20 ธันวาคม 2557 ที่เกาะบุโหลนดอน ตำบลปากน้ำ อำเภอลงู จังหวัดสตูล
สุรัชย์ หวันแก้ว. (2543). *พลวัตการปรับตัวของสังคมไทย: เวทีภาคใต้.* สงขลา: คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

อมรา พงศาพิชญ์. (2541). *วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์: วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา.*
กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อามีนะ, สัมภาษณ์วันที่ 13 มกราคม 2558 ที่เกาะบุโหลนดอน ตำบลปากน้ำ อำเภอลงู จังหวัดสตูล
อิสมาแอล, สัมภาษณ์วันที่ 1 เมษายน 2558 ยูริยะ, สัมภาษณ์วันที่ 2 เมษายน 2558 สาละมะ, สัมภาษณ์
วันที่ 3 เมษายน 2558

อุสนา, สัมภาษณ์ 15 มีนาคม 2558 ที่เกาะบุโหลนดอน ตำบลปากน้ำ อำเภอลงู จังหวัดสตูล